

съобщения

изложби и критика

акцент

хроника

in memoriam

02

2018

СБХ

б ю л е т и н

ЗА ИЛИЯ ЯНКОВ

Вече на 70 години, Илия Янков въобще не се е уморил от тежестта на възрастта, която при повечето достигнали я действия деградира; от тежестта на усилията за екзистенциалното оцеляване на един художник и семейството му у нас; от тежестта на трудните технологични процеси в работата със стъкло и керамика; от тежестта на човешките и професионалните отношения, наводнени от примитивни страсти, груби конфликти и безцеремонни удари. По някакъв странен начин безкрайно възпитаното, винаги любезно и етично поведение в почти безплатната, подвижна фигура на този артист не издава до каква степен той е засегнат от локалното обществено тресавище. Нещо повече. В тези късни години той е изпълнен повече от всякога с желание и воля за неординерни, нестандартно изградени творби, за технологично и конструктивно сложни инсталации от стъкло, метал, керамика, природни обекти, осветление, дори мултимедия. Голямата му юбилейна изложба в Градската художествена галерия във Варна в края на 2017 г. показва всичко това и съм сигурен, че все по-оредяващата професионална и компетентна публика в града беше дълбоко респектирана от мащабността и сериозността на неговото мислене като съвременен художник.

За съжаление Илия Янков не е гостатъчно познат в българската артистична общност извън Варна и това има донякъде своето обяснение. След като завършва през 1975 г. специалност „Художествено стъкло“ в Букурещкия институт за пластични изкуства „Николае Григореску“, той участва повече и по-редовно в изложби в Букурещ и Констанца. Дори е носител на наградата от националния конкурс за художествена керамика в Румъния на името на проф. Костел Багеа, а от 2013 г. е почетен член на Съюза на румънските художници – филиал Констанца. В този град той е професор във факултета за визуални изкуства на университета „Овидий“, а във Варна е доцент в катедра „Индустиален дизайн“ на Варненския технически университет. Заедно със своя състудент и приятел Георге Фаркашиу, един изключителен творец в областта на художествената керамика, Янков организира и представи в ГХГ – Варна няколко впечатляващи изложби на румънски художници, а от 5 години той провежда в Двореца на Балчик международен пленер за керамика. Работил е с много вкус и култура в сферата на дизайн на стъклото, на витража, на изцялата пластика от стъкло, керамика и гърво.

Но в изложба на артистичния клуб „Вар(т)на“ през 2001 г. се появи една негова творба, която, убеден съм, постави началото на най-яркия и успешен период в неговото творчество. В прекрасния двор на несъществуващата вече галерия „Зограф“, по средата на неголяма, но много красива и внушителна стена от едри каменни квадри, Янков бе инсталирал вертикална лента от огледална плоскост. Въздействието бе поразително. Художникът бе „пробил“ чрез илюзорния отражателен ефект на огледалната

структура високата, мощна, ограждаща стена, бе я прорязал по средата, бе отворил проход и поглед към друга жива среда (макар и отразена), а зрителят със своя огледален образ сякаш свободно преминаваше през стената в друго пространство. Много чисто и умно Янков бе включил в творбата си сетивното въздействие и естествената материалност на „художествената среда“ (Environment), деликатната, но ефектна намеса на огледалното отражение в един пределен визуален минимализъм и богатата на смисли, алюзии и универсални

значения концептуалност в подхода.

В тези посоки се разгърна неговото изразяване оттогава до днес, за да създаде впечатляващи творби, повечето от които бяха представени в юбилейната му изложба. Великолепната инсталация, наречена „Пътят“, е създадена през 2010 г. за фестивала „Август в изкуството“ и сега е част от постоянната експозиция в голямата зала за съвременно изкуство на Варненската галерия. Лаконичната ѝ конструкция от дървени и огледални елементи вписва в себе си сложни проекции на отраженията и прибавя внушението на уникалната архитектурна среда. Категорична червена линия, светеща в средата на фронталната вер-

тикална част, разполовява отразената фигура на съзречаващия зрител. Група обли, естествени камъни, композирани върху лежащата на пода огледална повърхност, внасят друга, топла и природна материалност в свръхизчистената и гладка конструкция. Илия Янков създава силно въздействие чрез комбинацията от отразени образи и среда, многопосочни пространствени проекции, вътрешно изкуствено осветление, различен тип материали и тяхното контрастно съпоставяне. Той ни изправя пред един отворен и сияен, магически саркофаг, където на воля можем да разсъждаваме пред собствения си образ за красивата илюзия на живота, за съдбовните преображения и преобръщания на човека и неговия свят, за драматичния и неизбежен дуализъм, който раздира човешкото съществуване в пътя и избора му между духовното и материалното, високото и низкото, културното и примитивното, живота и смъртта.

Ефектът на огледалното отражение, разширяващо визуалното пространство, чрез което въздейства творбата, и въвеждащо определени психологически и концептуални аспекти, е приложен в още няколко големи инсталации. Откриваме го в мащабна композиция от три стъклено-метални стени, в която огледалната лента и проектираните природни пейзажи се превръщат в индивидуален портал към въображаеми и романтични, но сякаш недостижими светове. Склонността на Илия Янков към все по-голяма пространственост при изграждане на творбите, е въплътена много изразително в три свободно висящи в кръгова конфигурация инсталации от стъклени структури – в две от работите те са пластически моделирани, а в една са включени като разтрощена стъклена

маса. В може би най-впечатляващата от тях, представена на последното издание на „Август в изкуството“ през 2014 г., художникът комбинира и съпоставя стъклените елементи с коренно противоположните материали хартията и птичите пера, които под въздействието на светлината и въздушния поток се раздвижват в изящна и нежна пространствена игра.

Възхитително е умението на Илия Янков да създава творбите си с ясна и лаконична пластическа форма, да им придава богат и сериозен смислов контекст чрез един културен и нелесно постижим минимализъм във визуалното изразяване. Виждаме го както в посочените дотук работи, така и още по-категорично в поредица абстрактни, черно-бели композиции върху гладки стъклени повърхности („Пленена светлина“). Показаните керамични пластмаси са също в подобен стилос маниер.

И накрая. С деликатност и чувствителност и същевременно с неподозирана стоическа сила Илия Янков осъществява представите си за своя персонален визуален език, с който моделира съвременното си усещане за света. В него съзираме чистота и яснота, защото такава е етичката природа на този артист. Оглеждаме се в привлекателната илюзия на един недействителен, отразен, заместен свят. Тръзваме през имагинерните проходи и пътища, пресичащи могощи стени към бленуваната, но непостижима свобода и се озоваваме отново в дълбините на раздвоеното си егo, за да прогължам мълчаливия диалог със себе си. Лутаме се в лабиринта на измамните, умножени и пресечени посоки, търсим променливите и все по-неопределими граници на човешкото бяло и черно. Усещаме хладната гладкост и блестя-

щата красота на един конструиран, нов свят и се учудваме на природната антиномия на камъка и птичето перо. Политаме със сетивата си нагоре в изящния и привличащ, но режещо-остър водопад от кристали и достигаме до отворения в очакване саркофаг на светлата среща с духовното, а може би и с отвъдното... На мен ми е интересно в изкуството на Илия Янков.

Румен Серафимов